

Hoe versier ik een voorschot op mijn erfenis?

Heel wat ouders beschikken over een spaarpotje of een huis dat ze aan hun kinderen willen nalaten. Alleen weten ze vaak niet dat er technieken bestaan om dit nog voor hun overlijden op een voordelige manier te regelen...

Christine Scharff

Op een open manier praten over erfeniskwesties is niet vanzelfsprekend. Zo'n gesprek verwijst immers onvermijdelijk naar een werkelijkheid die de meesten onder ons liever negeren: de dood. Bovendien brengt dit in veel families levendige herinneringen naar boven aan de ruzies waarmee de verdeling van een vroegere erfenis gepaard ging. Sommige families zijn zelfs blijvend verscheurd door rancune, die de opening van het testament heeft aangewakkerd.

Omdat de levensduur aanzienlijk is toegenomen, worden erfenissen steeds later overgedragen. Vroeger gebeurde dit vaak net op het moment dat de erfenamen grotere financiële behoeften hadden. Ze stapten net het volwassen leven in, begonnen te werken of stichtten een gezin. Vandaag de dag zie je regelmatig dat overgrootouders overlijden en hun bezittingen nalaten aan hun al gepensioneerde kinderen. Misschien zet dit deze zestigers wel aan het denken over de manier waarop ze hun eigen nalatenschap kunnen regelen.

Om conflicten in de kiem te smoren

Het vermogen op zich is meestal niet de enige oorzaak van erfenisgeschillen. Vaak maken de kinderen ook ruzie over hun rol in de familiegeschiedenis en hun portie ouderliefde. Bij nieuw samengestelde gezinnen kan de situatie nog veel complexer zijn. Toch is het doodzwingen van de hele zaak, omwille van valse schroom of uit angst om inhalig over te komen, ook niet altijd de beste oplossing. De ouders praten sowieso al weinig over de schikkingen die ze willen treffen, terwijl de kinderen meestal hun mening hierover niet durven geven aan hun ouders. Het onderwerp op een open en eerlijke manier aankaarten kan dan ook voor iedereen een opluchting zijn.

Je mag niet uit het oog verliezen dat de ouders vaak hard hebben gewerkt om dat geld te verdienen en dat het dus aan hen is om te beslissen wat ze ermee doen. Als ze er echter goed over nadenken, kunnen de ouders de kwestie ontzenuwen. „Sommige mensen hebben liever dat hun kinderen zelf hun geld verdienen en beperken de financiële hulp”, zegt Bieke Godts van het bedrijf Frame, gespecialiseerd in financiële

planning. „De kinderen moeten deze keuze respecteren en niet te veel druk uitoefenen. Toch willen veel ouders hun kinderen graag een handje helpen, ook al is hun vermogen vrij beperkt.”

Het verlenen van dergelijke steun op een geplande manier, waarbij de ouders op de erfenis anticiperen, biedt verschillende voordelen. „Belastingvermindering mag hierbij niet het voornaamste doel zijn,

maar wel het overmaken van je vermogen. Hoevel je de kosten soms wel kan verminderen, is het plezier van te kunnen geven terwijl je nog leeft het belangrijkste”, meent Nadine Binkert, juridisch adviseur van de groep Petercam. „Je kleedt je niet uit voor je naar bed gaat, is nog steeds de mening van veel oudere mensen. Ze hebben schrik voor de toekomst, zijn bang om zonder geld te zitten, om de controle te verliezen. Er bestaat nochtans een hele reeks juridische oplossingen om dat te voorkomen.”

De ouders moeten zich eerst een goed beeld van de kwestie vormen en er dan met hun kinderen over discussiëren – zonder hun respectieve partners – om hun standpunt over het onderwerp te kennen. Elk

van hen heeft zijn eigen mening en zal die vroeg of laat toch uiten. Ze kunnen dat beter vroeg doen, zodat het voor de ouders nog mogelijk is bepaalde schikkingen te treffen. Vervolgens kan het nuttig zijn om een specialist in de arm te nemen. Dat kan een notaris zijn, een advocaat of een bankier met kennis van zaken. Eens de keuzes gemaakt zijn, kunnen de ouders hun bedoelingen duidelijk kenbaar maken en uitleggen waarom ze een bepaalde keuze hebben gemaakt of een bepaalde voorwaarde hebben gesteld. „Wanneer de erfenamen weten waartoe ze zich verbinden en welke logica daarachter schuilt, worden de beslissingen meestal vlot aanvaard”, stelt Nadine Binkert vast.

Om de successierechten te verminderen

„Het verminderen van successierechten is de belangrijkste zorg van de klanten die ons hierover raadplegen”, zegt Sophie Delcuve, juridisch adviseur bij Dexia. „Wij geven hen dan meer uitleg over de verschillende mogelijke schenkingsprocedures en laten hen modellen van brieven zien.” De grote waardestijging van onroerende goederen maakt het probleem steeds nijperder. „Een huis dat twintig jaar geleden op 100.000 euro werd geschat, kan vandaag gemakkelijk vijf of zes keer meer waard zijn, terwijl de percentages van de successierechten niet werden gewijzigd”,

FOTOS: JE BROUWERIJKES

U doet niet wat u wilt met uw geld!

De meeste ouders zeggen dat ze al hun kinderen gelijk willen behandelen. Vaak gaat het echter eerder over (een poging tot) eerlijke verdeling en niet over gelijke verdeling. Sommige mensen met slechts een klein vermogen kunnen er bijvoorbeeld voor kiezen om een extra duwtje in de rug te geven van de kinderen die dat het meest nodig hebben. Toch wordt de vrijheid op dit vlak door de wetgeving op een zeer strikte manier beperkt. Wanneer de ouders één kind hebben, kunnen ze slechts over de helft van hun eigen vermogen vrij beschikken – de andere helft komt toe aan dat kind. Als ze er twee hebben, kunnen ze beschikken over een derde, aangezien elk kind recht heeft op minstens een

derde. Wie drie of meer kinderen heeft, moet drie vierde van zijn vermogen voorbehouden voor deze kinderen en beschikt dus maximaal over de overige 25 procent om één of meerdere van zijn kinderen, derden of liefdadigheidsorganisaties te begunstigen. De overlevende partner heeft ook rechten – minstens de helft van het vruchtgebruik op de nalatenschap. En het vruchtgebruik van de gezinswoning en het meubilair kan hem of haar nooit worden ontzegd. Bij iedere schenking moet je bepalen of het gaat om een voorschot op de erfenis of een schenking buiten het wettelijke erfdeel. Bij gebrek aan duidelijkheid zal de schenking a priori beschouwd worden als een voorschot op de erfenis.

Maar bij het overlijden van de schenker bestaat het risico dat alles grondig wordt herbekeken. „Als de schenkingen het overblijvende gedeelte overschrijden, kan een wettelijke erfgenaam die zich benadeeld voelt, altijd de opbrengst opeisen”, merkt Nadine Binkert (Petercam) op. „Dat wil zeggen dat alle schenkingen uit het verleden aan de nalatenschap worden toegevoegd.” Uiteraard moet er nog een spoor bestaan van deze schenkingen. Deze sporen zijn echter vaak veel talrijker dan je zou denken: banktransacties worden tien jaar bewaard en de coupons van kasbonnen die in een brandkast worden bewaard, worden meestal overgedragen via een bankrekening...

Bieke Godts (Frame): „De kinderen moeten de keuze van hun ouders respecteren en niet te veel druk uitoefenen.”

taal niet wit is, raadplegen ons regelmatig”, merkt Muriel Igalson, advocaat van de advocatenassociatie Afschrift, op. En alle vraagtekens bij de fiscale-amnestieoperatie zetten nog meer aan tot nadenken. „Onze klanten willen weten welke invloed deze zal hebben op hun erfenamen. Sommige kinderen sporen hun ouders aan om hun buitenslands geld te repatriëren uit angst er nooit van te kunnen profiteren.”

Om het financiële beheer te vereenvoudigen

De vorige generatie is vaak nog die van de oorlogskinderen. Voor sommigen onder hen is een vermogen beheren niet vanzelfsprekend. In sommige gezinnen moeten de kinderen dan ook bijna vechten om hun ouders ervan te overtuigen van hun eigen geld te genieten. Sommige ouders hebben slechts een vaag idee van wat een verblijf in een bejaardentehuis kost en durven dus geen enkel initiatief te nemen als het om hun financiën gaat. „Eerst en vooral moet je er natuurlijk voor zorgen dat je ouders nog voldoende overhouden om van te leven en

benadrukt notaris Marc Van Beneden. Daarom is het belangrijk er op tijd bij te zijn. „Door er vroeg genoeg mee te beginnen kan je elke drie jaar een schenking doen. Zo wordt het mogelijk de belasting hierop te verminderen, omdat je met schijven werkt waardoor de begunstigde voordeliger tarieven geniet”, benadrukt Nadine Binkert (Petercam). Als deze schenkingen betrekking hebben op roerende goederen (geld, aandelen aan toonder...), kan je zelfs volledig legaal aan elke vorm van belasting ontkomen. „Het overlijden van een naaste kennis is een goed moment om dit onderwerp ter sprake te brengen. Dit confronteert de erfenamen inmers met de harde realiteit van de successierechten”, zo adviseert Bieke Godts (Frame).

Omdat het net nu nuttig is

Sta je op het punt te investeren in een huis en is een aanzienlijke hulp meer dan welkom, dan is dit een andere goede gelegenheid om deze discussie aan te gaan met je ouders. „Dat is waarschijnlijk het moment waarop je ouders het meest geneigd zullen zijn hun kinderen financieel te steunen, zeker omdat het gaat om een investering in onroerend goed”, stelt notaris Olivier Neyrinck vast. „Deze steun zou maar eisen van je ouders bij wijze van liefdadigheid. Alles hangt af van je familierelaties en de omvang van het vermogen.”

De operatie fiscale amnestie, die de regering dit jaar in het leven heeft geroepen,

biedt eveneens een mooie kans om de discussie aan te gaan. „Ouders die hun kinderen willen helpen, maar van wie het kapi-

Gegeven is gegeven? Niet altijd!

Een schenking kan gepaard gaan met bepaalde voorwaarden, of die nu gedaan is in het bijzijn van een notaris of niet. „Zowel bij notariële akten als bij onderhandse akten bestaat de mogelijkheid om een reeks lasten te voorzien”, benadrukt Nadine Binkert (Petercam). „Zo kan de schenker de begunstigde bijvoorbeeld verplichten om hem een rente te betalen, kan hij hem verbieden om afstand te doen van het bezit of kan hij het terugvorderen wanneer de begunstigde overlijdt.” Op die manier garandeert de schenker dat het bezit terugkeert naar de familie bij een overlijden. Als de schenking gebeurt bij notariële akte, kunnen de ouders vrijwillig afstand doen van de

‘naakte eigendom’, maar wel het vruchtgebruik behouden. Dat betekent dat ze het bezit kunnen gebruiken en de inkomsten ervan innen. Maar wat is dan het nut van dat geblokkeerde geld, geld waar je de vruchten niet van kan plukken en dat je niet kan gebruiken om de aankoop van een huis te financieren? Eerst en vooral kan je zo de successierechten verminderen bij het overlijden van je ouders. „Bovendien kan het geld in geval van nood toch gebruikt worden na akkoord van de schenker”, merkt Bieke Godts (Frame) op. „Op deze manier zijn de ouders zeker dat hun kind niet om het even wat doet met het geld.” Dit kan ook interessant blijken om een familie-

bedrijf geleidelijk over te dragen. „Door het vruchtgebruik te behouden kunnen de ouders blijven stemmen tijdens de algemene vergadering en eventueel de dividend innen”, legt Muriel Igalson uit (advocatenassociatie Afschrift). Een schenking kan nog gepaard gaan met andere voorwaarden. „Zo kan de schenker bijvoorbeeld bepalen dat wanneer het geheel van zijn inkomsten niet langer volstaat om in zijn levensonderhoud te voorzien, de begunstigde hiervoor moet zorgen”, merkt Sophie Delcuve (Dexia) op. Je moet echter bepaalde vormen ter zake respecteren. Daarom kan je je het best laten bijstaan door een advocaat, een notaris of een bankspecialist.

Port Folio

dat ze over voldoende bescherming blijven beschikken”, benadrukt Bieke Godts (Frame). Als je je ouders helpt bepalen wat hun vermogen is (onroerend goed, investeringen, spaargeld), welke hun regelmatige inkomsten zijn (salarissen en pensioenen) en wat ze later nog nodig zouden kunnen hebben, kan hen dat heel wat kopzorgen besparen. Als ze over een zekere bewegingsruimte beschikken, zullen ze misschien liever nu al een deel van hun vermogen overmaken, zodat ze zich daar verder geen zorgen meer over moeten maken.

De mogelijke formules

Een gift van hand tot hand
Juwelen, meubelen, geld, effecten aan toonder... De overdracht van dit soort goederen kan snel en discreet gebeuren. Zo'n gift gebeurt van hand tot hand: een notariële akte is niet nodig. „Blijft de schenker bovendien nog drie jaar in leven, dan wordt de begunstigde vrijgesteld van zowel de schenkingsrechten als de successierechten”, benadrukt Nadine Binkert (Petercam). Daarom is het zeker aan te raden om enig spoor van de schenking te bewaren. Op die manier kan je na het overlijden van de schenker de echtheid van de schenking bewijzen aan de fiscus en vermijdt je dat deze wordt meegeteld bij de rest van de erfenis voor het berekenen van de rechten. Hiermee voorkom je ook latere betwistingen. Zo zou een jaloerse erfgenaam kunnen beweren dat je dat goed hebt gestolen of dat het slechts ging om een lening. Of de partner waar je van scheidt, zou kunnen zeggen dat het gaat om een gemeenschappelijk in plaats van een eigen goed. „Wij raden meestal aan een eerste aangetekende brief

Nadine Binkert (Petercam): „Door de schenkingen te doen in schijven van drie jaar, kan je de belasting hierop verlagen.”

te sturen waarin de schenker de begunstigde informeert dat hij een gift van hand tot hand wil doen op die bepaalde datum”, legt Sophie Delcuve (Dexia) uit. „Vervolgens

stuurt hij een tweede aangetekende brief waarin hij bevestigt dat de schenking heeft plaatsgevonden.” Het is het best dat je deze brieven niet in een envelop stopt, maar ze dichtvouwt en -plakt en ze zo opstuurt.

Schoonzonen, schoondochters, meng jullie niet in de erfeniskwestie!

De voornaamste oorzaken van terughoudendheid in de erfeniskwestie bij de ouders is niet alleen de onzekerheid over hun toekomstige behoeften, maar vooral het wantrouwen tegenover hun schoonzonen en -dochters. „Veel ouders komen hier 's maandags toe, volledig van

de kaart, na een woeelige familieontmoeting. Tijdens die gelegenheid had de schoondochter enthousiast verteld dat haar ouders alles geregeld hadden nu ze niet leefden en dat ze niet begreep waarom haar schoonzonen niet hetzelfde deden”, getuigt notaris Marc Van Beneden. „Ze gaan hier

dan tegen in door ervoor te zorgen dat hun overlevende partner alles krijgt uit angst voor het gevecht om een zo groot mogelijk buit binnen te halen.” Daarom deze gouden regel: breng erfeniskwesties niet ter sprake bij je schoonzonen, maar laat dit over aan je partner!

Voor een notaris in België of elders

„Sommige mensen doen schenkingen van roerende goederen in het bijzijn van een notaris, vooral omwille van een grotere juridische zekerheid”, merkt Nadine Binkert (Petercam) op. Dit fenomeen komt steeds meer voor in Vlaanderen, waar de overheid de schenkingsrechten op roerende goederen zeer sterk heeft verlaagd: tot drie procent voor een schenking in rechte lijn, ongeacht de waarde van het betrokken goed en zonder enige overlevingsvoorwaarde voor de schenker. Voor de schenking van onroerende goederen zijn de percentages echter dezelfde als in Wallonië en Brussel: drie procent op de laagste schijven, maar tot dertig procent in

Bespaar bijna de helft van de successierechten

De successierechten vormen een uiterst complexe materie, de percentages en regels variëren naargelang van de Gewesten. De plaats waar de overledene het langst zijn fiscale woonplaats heeft gehad tijdens de laatste vijf jaar voor zijn overlijden, bepaalt welk regime wordt toegepast. Enkele simulaties afkomstig van Dexia bieden de mogelijkheid het voordeel van een goede erfrechtelijke planning te berekenen.

Nemen we bijvoorbeeld een koppel met drie kinderen waarvan de man als eerste overlijdt op het moment dat zijn echtgenote 64 jaar oud is. Zijn eigen vermogen omvat 160.000 euro aan roerende goederen, terwijl het koppel een gemeenschappelijke vermogen had van 400.000 euro – de helft onroerende goederen en de helft roerende goederen. Het huwelijkscontract voorziet dat de overlevende partner alle gemeenschappelijke goederen

erft. Een mogelijk alternatief is dat binnen de familie een goede verstandhouding heerst en dat de vader zijn eigen vermogen heeft overgedragen aan zijn drie kinderen via een gift van hand tot hand of per overschrijving, meer dan drie jaar vóór zijn overlijden. De weduwe erft dan enkel het gemeenschappelijke vermogen. Goed om te weten is dat een wijziging van het huwelijkscontract de successierechten ook kan verlagen.

In het Vlaamse gewest. In het eerste geval zal An, de weduwe, 15.456 euro aan successierechten betalen terwijl elk van haar kinderen 1.120,99 euro zal afdragen, wat het totaal op 18.818,99 euro brengt. Een schenking drie jaar eerder brengt de factuur van de successierechten terug tot 12.000 euro.

In het Brusselse Gewest. An betaalt 27.892 euro in het eerste geval, haar kinderen elk 541,99 euro, wat een totaal maakt

van 29.517 euro. Indien er drie jaar eerder een schenking is gebeurd, bedraagt de optelsom slechts 16.300 euro, te betalen door An.

In het Waalse gewest. An betaalt 28.842 euro in het eerste geval, haar kinderen elk 403,30 euro, goed voor een totaal van 30.051,90 euro. Indien er drie jaar eerder een schenking was gebeurd, zouden de successierechten slechts 17.250 euro bedragen.

rechte lijn op bedragen die de 500.000 euro zouden overschrijden.

Als het gaat om de grote roerende vermogens, wensen sommige mensen over te gaan tot gelegaliseerde schenkingen zonder daarvoor rechten te willen betalen. Ze wenden zich dan tot een notaris in Nederland of in bepaalde Zwitserse kantons waar de niet-uitwoners geen rechten betalen voor het uitvoeren van een dergelijke akte. „Dit biedt enige zekerheid, zeker als het gaat om een vermogen van om en bij een miljoen euro”, benadrukt Muriel Igalson (advocatenassociatie Afschrift).

Gaat het echter om bij leven een gebouw of aandelen op naam van een familiebedrijf over te dragen, dan is de tussenkomst van een Belgische notaris noodzakelijk. Dit soort van goederen kan je uiteraard minder gemakkelijk verdelen dan geld. Een typisch voorbeeld: de tweede verblijfplaats die de ouders aan hun kinderen willen geven. Als je enig kind bent, is er geen probleem. Heb je daarentegen broers en zussen, dan zal je met hen – en met hun partners – tot een overeenkomst moeten komen over het verlenen van het gebruik van het eigendom en de onkosten (taksen, lasten, reparaties). Zeker als de familierelaties stroef zijn, is dat geen makkelijke opdracht.

„Niet alle families bezitten meerdere gebouwen om te verdelen”, benadrukt notaris Olivier Neyrinck. „En een huis schenken aan de ene en geld aan de andere lijkt een delicate zaak te zijn, want de

waarde van onroerende schenkingen wordt geanalyseerd op het moment van het overlijden en dat kan tot oneindige discussies leiden. Er bestaan verschillende oplossingen: je kan het gebouw schenken aan al je kinderen en één van hen kan het deel van zijn broers en zussen overnemen. Of je kan het gebouw schenken aan één van hen die dan een compensatie moet betalen aan de anderen.”

Een ander scenario: de ouders verkopen

hun huis en kopen een appartement waarbij de naakte eigendom rechtstreeks naar hun kinderen gaat en zij zelf enkel over het vruchtgebruik beschikken. „Wanneer alles op de juiste manier is verlopen, betalen de kinderen geen rechten meer bij het overlijden van hun ouders”, verduidelijkt Olivier Neyrinck.

Genoeg inspiratie om enkele discussies uit te lokken tijdens het volgende familiédiner... ■

Notaris Olivier Neyrinck: „Een huis schenken aan een van zijn kinderen en geld aan een ander blijkt een delicate zaak te zijn.”

